κ' ἐβάστα τηνὲ φανερά, ὀγιὰ νὰ τήνε δοῦσι,
πῶς ἦρθε γιὰ τὸν κύρη του καὶ μάνα του νὰ ποῦσι.
Μὲ πονηριὰ τὰ πράματα ἐτοῦτα ἐπορπατοῦσα,
καθημερνὸ γιὰ λόγου του μαθαίνει ἡ 'Αρετοῦσα.
Τὴ μιὰν ἡμέρα ἐστάθηκε, τὴν ἄλλη μέρα πηαίνει,
ὡσὰν ἐπῆρε τὴ γραφή, δὲ στέκει ν' ἀνιμένη·
ἤχωσε πάλι τὴ γραφὴ σὰν ἤκαμε στὴν πρώτη
κ' εἶχε τον ὁ Ρωτόκριτος πολλὰ κουρφὸ προδότη.
Ἤγραφεν ὁ Πολύδωρος μαντάτα πρικαμένα,
ποῦ βρίσκετον ἡ 'Αρετὴ μὲ τὴν καημένη νένα
καὶ τά 'καμεν ὁ κύρης της, ὅλα τ' ἀναθιβάνει,
ὅλα τοῦ τά 'πε στὴ γραφή, μὲ πένα καὶ μελάνι.
Σὲ λίγες μέρες ἤσωσε στὴν Ἔγριπον ὁ δοῦλος
κ' εἶδε τον ὁ Ρωτόκριτος κι ἀναγαλλιάσεν οὗλος,
μὰ σὰν ἐπιάσε τὴ γραφὴ καὶ τὰ κουρφὰ διαβάζει,
χίλιες φορὲς καὶ πλιότερες τὴν ὥρα ἀναστενάζει.
'Ετρέχασι τὰ μάτια του, ποτάμιν ἐκινοῦσα
θωρώντας σ' ἴντα βάσανα βρίσκετ' ἡ 'Αρετοῦσα·
λόγια πολλὰ λυπητερὰ λέγει τὴν ὥρα 'κείνη
κ' εἰς τὴν καρδιὰν ἐσφάγηκε στ' ἄδικον ὁποὺ ἐγίνη·
μὰ συγκερνᾶ τσὶ πόνους του λογιάζοντας μὲ γνώση
εἰς τά 'διαξεν ἡ 'Αρετὴ μ' ἐμπιστοσύνη τόση
καὶ πῶς πουργᾶ γιὰ λόγου του τόσους καημοὺς καὶ πάθη
κ' ἐμπῆκε σ' ἕτοιο πέλαγος καὶ πάλι δὲν ἐχάθη·
κ' ἐγνώρισέ το φανερὰ πῶς δὲν τὸν ἀπαρνᾶται,
ξόμπλι μεγάλον ἤδειξεν ἐκεῖ ὅπου τυραννᾶται.
Πολλὲς φορὲς τὸ δοῦλο του ἤπεμπε νὰ μαθάνη
καὶ πάντα τὴν κουρφὴ γραφὴν εἶχεν εἰς τὸ στιβάνι.
'Εμάθαινε κ' ἡ 'Αρετὴ ἡ σφικτοκλειδωμένη
ποῦ βρίσκετ' ὁ Ρωτόκριτος, ποῦ πορπατεῖ, ποῦ πηαίνει·
ποτέ τση δὲν ἐρώτηξεν ἐκείνη νὰ τσῆ ποῦσι,
ἀμ' ἡ Φροσύνη πονηρὰ ἐκεῖ ποὺ τῆς μιλοῦσι
οἱ φλακατόροι, ἐμάθαινε μὲ φρόνεψη καὶ γνώση,
ὁποὺ κιανεὶς δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ τήνε νιώση.
Μὲ τέχνην ὁ Πολύδωρος ἤκανε κ' ἐγροικοῦντα
κι ἀξαργιτοῦ τὰ ξάπλωνε τὰ λόγια κ' ἐσκοσποῦντα.

μόνο πῶς βρίσκεται καλά, σ' ποιὲς χῶρες ἐπορπάτει·
τ' ἀπομονάρια τσῆ γραφῆς πάντα κουρφὰ τὰ ἐκράτει.
Εὑρίσκετ' ὁ Ρωτόκριτος σὲ πλιὰ μεγάλη ἀγκούσα,
σὲ πλιὰ χερότερο καημὸ παρὰ τὴν 'Αρετοῦσα·
καὶ τὴν καρδιὰ καὶ τὴν πνοή, τὰ μέλη καὶ τὸ φῶς του
σ' μιὰ θεληματικὴ φλακὴ τά 'βανε μοναχός του.
Δὲν ἤτρωγε, δὲν ἤπινεν οὐδὲ ποτὲ ἐκοιμᾶτο,
στὸ λογισμὸν ἐκρίνετο, στὸ νοῦν ἐτυραννᾶτο·
συχνιὰ συχνιὰ ἐνεστέναζε, τὰ μέλη του ἐκρυαῖνα,
βοτάνια δὲν τόνε φελοῦ, γιατροὶ δὲν τὸν ἐγιαῖνα.
'Ολότελα ἀπορίχτηκε, τὴ νιότην ἀπαρνήθη,
μιὰν ὥραν εἰς ἀνάπαψη ποτὲ δὲν ἐγροικήθη.
Μακραίνου γένια καὶ μαλλιά, ἀλλάσσει ἡ στόρησή του,
κάνει ἄλλην ὄψη ἀσούσουμη καὶ λειώνει ἡ ἐδική του·
ἐμαύρισεν, ἐσκήμισε στὰ ξένα ποὺ γυρίζει
κι ὅποιος κι ἂν τὸν ἐκάτεχε, πλιὸ δὲν τόνε γνωρίζει.
Οἱ τρεῖς χρόνοι περάσασι κ' οἱ τέσσερεις ἐμπαῖνα,
ποὺ ἡ 'Αρετὴ ἦτο στὴ φλακὴ κι ὁ Ρώκριτος στὰ ξένα.
Μακρά 'σαν, μακρὰ βρίσκετον ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο,
μά 'σαν κ' οἱ δυὸ σὲ μιὰ βουλὴ κ' ἐστέκα σ' ἕνα ζάλο·
σ' μιὰ βράσην ἐκεντούσασι, τὰ ξύλα ἔτσι συμπαῖνα,
πού 'φτανεν ἡ ἀναλαμπὴ σ' τσὶ δυὸ κι ὄχι στὸν ἕνα.
Φέρνουν οἱ χρόνοι κ' οἱ καιροὶ ποὺ κατατάσσου ὀλίγα
κ' εἰς μάχη ἐπιάστη ὁ βασιλιὸς μὲ τσῆ Βλαχιᾶς τὸ ρήγα·
γιὰ μιὰ χώρα ἔχου διαφορὰ κ' εἰς ὄχθρηταν ἐμπῆκα
κι ὁ εἷς τοῦ ἀλλοῦ λογαριασμὸ σὲ τοῦτο δὲν ἐγροίκα·
καθημερνῶς ἐπλήθαινεν ἡ ὄχθρητα κ' ἡ μάχη
κι ὁ εἷς κι ὁ ἄλλος ἤθελε σ' νίκος τὴ χώρα νά 'χη.
'Εμπαίνουσιν εἰς τὰ βαθιὰ κ' εἰς τὰ κακὰ μαντάτα,
καταρδινιάζουν πόλεμο, μαζώνουν τὰ φουσάτα.
'Ο βασιλέας τσῆ Βλαχιᾶς δὲ στέκει ν' ἀνιμένη,
λαὸν ἐμάζωξε πολὺ κ' εἰς τὴν 'Αθήνα πηαίνει·
τεντώνει ἀπ' ὄξω στὰ τειχιά, πολλὰ τὴ φοβερίζει,
μὲ καβαλάρους καὶ πεζοὺς τσὶ κάμπους τριγυρίζει.
Ἤκαψε δάση καὶ χωριὰ κι ἀθρώπους χμαλωτίζει
κι ὁ πόλεμος ὁ φοβερὸς μὲ σκοτωμοὺς ἀρχίζει.

Βλαντίστρατο τὸν λέγασι τοῦτο τὸν ξένο ρήγα,
πολλὰ τὸν ἐπαινούσανε κεῖνοι ποὺ τὸν ἐσμίγα.
Εἶχε φουσάτα δυνατὰ κ' ἡ μιὰ μερὰ κ' ἡ ἄλλη,
γιατὶ κ' οἱ δυὸ ἦσα μπορετοὶ καὶ βασιλιοὶ μεγάλοι·
στό 'να φουσάτον ἦσανε κ' εἰς τ' ἄλλον ἀντρειωμένοι
κι ὁπού 'χε χάσει σήμερο, τοδεταχιὰς κερδαίνει.
Πᾶν τὰ μαντάτα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, παντόθες τὸ μαθαίνου,
πολλοὶ κινοῦν τοῦ ριζικοῦ κ' εἰς τὰ φουσάτα πηαίνου.
Γροικᾶ το κι ὁ Ρωτόκριτος καὶ στέκει καὶ λογιάζει,
ἡ ἀγάπη ὁπού 'χε τσ' Ἀρετῆς νὰ πάγη τόνε βιάζει
καὶ μπιστικὰ σὰ δουλευτὴς τσῆ χώρας νὰ βουηθήση
κι ἄνε μπορῆ, τὸ ρήγα του νὰ κάμη νὰ νικήση·
μ' ὅλον ὁποὺ τὸν ἤδιωξε, κατέχει καὶ γνωρίζει
πὼς εἶναι κύρης ἐκεινῆς ποὺ τὴν καρδιά του ὁρίζει.
Μὲ κάποια ὀλπίδα ἐκίνησε· στὸ λογισμό του βάνει,
μ' ἕνα του ἀφέντη κι ὀχουθρὸ φιλιὰ κι ἀγάπη πιάνει·
ἀποφασίζει νὰ σταθῆ ἀπ' ὄξω τοῦ φουσάτου
κι ὡσὰν ἰδῆ τὸ ρήγα του νὰ βγῆ μὲ τ' ἄλογά του,
εἰς τὸ φουσάτο τὸ ζιμιὸ ὡσὰν πουλὶ νὰ σώση
κι ὅσους μπορεῖ ἀπὸ τοὺς ὀχθροὺς νὰ ρίξη, νὰ σκοτώση·
κι ὁλημερνὶς νὰ πολεμᾶ κι ἀπόκεις νὰ μισεύγη
καὶ ρόγα μηδὲ πλέρωμα ποτὲ νὰ μὴ γυρεύγη,
μήπως καὶ πάψη ἡ ἀπονιὰ ὕστερα, σὰν τὸ μάθη
πὼς εἶναι κεῖνος πού 'διωξε κ' εἴπασι πὼς ἐχάθη.
Τοῦτο τὸ λογισμὸ 'βαλε, μὰ ὀμπρὸς θὲ νὰ μαυρίση
τὸ πρόσωπο, κι οὐδὲ κιανεὶς νὰ μὴν τόνε γνωρίση.
Ἦτο μιὰ γρὰ στὴν Ἔγριπον, ἀλλοτινὴ βυζάστρα,
μάϊσσα ποὺ κατέβαζε τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα·
μὲ τὰ χορτάρια ἐκάτεχε, σὰν τά 'θελε μαλάξει,
νὰ κάμη τ' ἄσπρο μελανό, τὴν πρόσοψη ν' ἀλλάξη.
Ἐπῆγεν ὁ Ρωτόκριτος τὴ μάϊσσα καὶ βρίσκει
μὲ δόσα καὶ μὲ πλέρωμα καὶ μὲ καλὸ κανίσκι·
ζητᾶ καὶ κάνει του νερό, τὸ πρόσωπό του πλύνει,
μαυρίζει καὶ μελαχρινὸς βαθειᾶς βαφῆς ἐγίνη·
κ' ἔτοιας λογῆς ἐσκήμισεν, ἔτοιας λογῆς μαυρίζει,
ποὺ ἡ ἴδια μάνα ἄν τονε δῆ, ποσῶς δὲν τὸν γνωρίζει.

Γίνεται μελανόμαυρος πού 'τον ξαθὸς περίσσα
καὶ τὸ νερὸ τὰ κάλλη του ἤκαμε κ' ἐσκημίσα.
Σ' ἕνα φλασκάκι ἄλλο νερὸ τοῦ δίδει νὰ φυλάξη
καὶ λέγει του, ὄντε τοῦ φανῆ τὴ στόρηση ν' ἀλλάξη,
νά 'ρθη στὴν πρώτη του ἀσπριγιά, νά 'ρθη στὰ πρῶτα κάλλη,
ἐκεῖνο τό 'στερο νερὸ στὸ πρόσωπό του ἂς βάλη.
Καὶ πρὶ μισέψη, τὰ νερὰ ἐτοῦτα δικιμάζει
κι ὥρες τὸ πρόσωπο ἤλαμπε κι ὥρες τὸ σκοτεινιάζει.
Ὡσὰν τὰ καταρδίνιασε, πλιὸν ἄλλο δὲ γυρεύγει,
καβαλικεύγει μιὰν αὐγὴ καὶ μοναχὸς μισεύγει.
Σὲ λίγες μέρες ἤσωσεν ἀπ' ὄξω στὴν Ἀθήνα
κ' ἤστεκε κ' ἐστοχάζετο τὰ δυὸ φουσάτα ἐκεῖνα
καὶ καβαλάρης τὰ θωρεῖ, κοντύτερα σιμώνει
καὶ τὸ φουσάτο τσ' Ἀρετῆς θωρεῖ κι ἀναδακρυώνει.
Παραμιλεῖ ὁλομόναχος καὶ λέγει: «Πούρι ἐτοῦτοι
εἶν' οἱ ἄντρες ὁποὺ βλέπουσι τσ' ἀφέντρας μου τὰ πλούτη.»
Τὴ χώρα στρέφεται θωρεῖ καὶ λουχτουκιᾶ ἡ καρδιά του
κατέχοντας πὼς βρίσκεται μὲς στὴ φλακὴ ἡ κερά του.
Καὶ λέγει: «Ἂς ἤμουνε πουλί, νὰ πέταξα τὴν ὥρα
καὶ νὰ περάσω τὰ τειχιά, νὰ μπῶ μέσα στὴ χώρα·
νὰ βρῶ τὴν πόρτα τσῆ φλακῆς, κουρφὰ νὰ κατακρούσω,
τὴν ἐμιλιὰ ὁποὺ πεθυμῶ καὶ ρέγομαι, ν' ἀκούσω·
νὰ ἐπῆρα τὴν παρηγοριὰ κείνη ὁποὺ παίρνει ἡ μάνα,
σὰ ζωντανέψη τὸ παιδί, ὁποὺ νεκρὸ τὸ ἐβγάνα.» 924
Τοῦτά 'βανεν ὁ λογισμός, τοῦτά 'λεγεν ἡ γλώσσα, 927
ἀναθιβάνοντας συχνὰ τὸν ὅρκον ὁποὺ ὀμόσα.
Βρίσκει ἕνα τόπο ἀπόκρυφο σ' ἕνα δεντρὸ ἀποκάτω,
ἐκεῖ ἤτρω', ἐκεῖ ἀρματώνετο, τὴ νύκτα ἐκεῖ ἐκοιμᾶτο.
Κάθε ταχιὰ ἐσηκώνετο κι ὡς ἤθελε γροικήσει
ν' ἀντιλαλήση ἡ σάλπιγγα, βούκινο νὰ κτυπήση,
ἐκαβαλίκευγε ὡς ἀιτὸς σπουδάζοντας τὴ στράτα
καὶ μὲ τὴν ὥραν ἤφτανε ποὺ ἐσμίγαν τὰ φουσάτα
κ' ἤκανε ἀνεμοστρόβιλα καὶ ταραχὴ μεγάλη
κ' ἐβούηθα πάντα μιᾶς μεριᾶς κ' ἐπλήγωνε τὴν ἄλλη.
Σὰ δράκος ἐφοβέριζε, σὰ λιόντας τσὶ ἐπολέμα
κ' οἱ Βλάχοι νὰ τόνε θωροῦν ἀπομακρὰς ἐτρέμα.

Ἤριχτ', ἐπαραστόλιαζε, ἐσκότωνε ἀπ' αὐτείνους,
πολλὰ μεγάλος τως ὀχθρὸς ἐφαίνετο σ' ἐκείνους.
Δὲν τὸν ἐγνώριζε κιανεὶς οὐδ' ἐδικοὶ οὐδὲ φίλοι
κι ὁ τόπος ὁποὺ ἐχώνετο ἦτο μακρὰ ἕνα μίλι.
Καὶ τό 'χε δεῖ κ' ἐβράδιαζε καὶ πῶς ὁ ἥλιος κλίνει,
ἐμίσευγε σπουδαχτικὰ κι αὐτὸς τὴν ὥρα κείνη
καὶ τὸ ταχὺ ἐσηκώνετο κ' ἤρχετο μὲ τὴν ὥρα·
πολλὴ βοήθειαν ἤδωκε στὴν πρικαμένη χώρα.
Εἰς τὰ φουσάτα καὶ τὰ δυὸ ἔγνοια μεγάλη μπαίνει,
ποιὸς νά 'ναι αὐτὸς ποὺ ἔτσι συχνιὰ σὰ δράκος κατεβαίνει
κάθε ταχιὰ καὶ πολεμᾶ καὶ καθ' ἀργὰ μισεύγει
καὶ μηδὲ φίλος τοῦ ἀκλουθᾶ οὐδὲ σύντροφο γυρεύγει.
Πᾶν οἱ μεγάλοι στοῦ ρηγὸς κ' οἱ πρῶτοι ἀπ' τὸ φουσάτο
καὶ λέσι του μὲ τὴ χαρὰν ἐτοῦτο τὸ μαντάτο:
«Ἀφέντη, ἕνα θεριὸ 'πεψε τὸ δίκιο τσ' ἀφεντιᾶς σου,
γιατὶ ἄδικα σὲ πολεμοῦ καὶ θὲ νὰ σὲ χαλάσου·
καὶ πολεμᾶ γιὰ λόγου σου κι ἀλύπητα βαρίσκει
καὶ δὲ γυρεύγει πλέρωμα μηδὲ ζητᾶ κανίσκι».
Ἐμπαίνου εἰς χίλιους λογισμοὺς κι ὁ ρήγας δὲν κινᾶται
νὰ πῆ γιὰ τὸ Ρωτόκριτο, πειδὴ κι ὀχθρὸς λογᾶται·
κι οὐδ' ὁ Πολύδωρος ποτὲ ἐτοῦτο δὲ λογιάζει
καὶ τόσο πλιὰ ποὺ τοῦ 'πασι Σαρακηνὸς πῶς μοιάζει.
Κ' οἱ στρατιῶτες τσῆ Βλαχιᾶς παινέματα τοῦ κάνου
καὶ τρέμουν ὄντε τὰ μιλοῦν κι ὄντε τ' ἀναθιβάνου·
καὶ λέσινε τοῦ βασιλιοῦ: «Δὲν ξεύρομε νὰ ποῦμε
ἄθρωπος εἶναι γὴ θεριὸν ἐκεῖ ποὺ πολεμοῦμε·
κι ἄλλοι δυὸ νά 'ρθαν μοναχάς, νά 'ναι σὰν εἶν' ἐτοῦτος,
τὸ βασιλίκι σου ἤσβηνε κ' ἐχάνετο τὸ πλοῦτος.»
Ὁ ρήγας ὁ Βλαντίστρατος γροικώντας ἴντα λέσι
ἐβάλθηκε μὲ τοῦ λαοῦ τὸ πλῆθος νὰ κερδέσῃ,
γιατὶ ἤβλεπε κ' ἐχάνουνταν οἱ ἄντρες κ' ἐφυροῦσα·
μὲ τὴ βοήθεια τοῦ θεριοῦ οἱ λίγοι τσ' ἐνικοῦσα.
Ἔστοντας νά 'χη πλιὰ λαὸν ἐβάλθη μιὰν ἡμέρα,
ν' ἀρματωθῆ, νὰ ὀρδινιαστῆ τὴ νύκταν, ἀποσπέρα·
νὰ μὴν ἀφήσῃ ὀπίσω του στρατιώτη ν' ἀπομείνη
μ' ἀρματωμένοι νὰ βρεθοῦν ὅλοι τὴν ὥρα ἐκείνη.

Καὶ τὴ βαθειὰ βαθειὰν αὐγήν, εἰς τὰ γλυκιὰ τοῦ ὕπνου,
ὁπού 'ναι ἀκόμη ἀχώνευτοι ὅλ' οἱ καπνοὶ τοῦ δείπνου,
ἀξάφνου μὲ πολλὲς φωνὲς καὶ ταραχὴν ἀρμάτω
νὰ δώσου ζάλη τῶν ὀχθρῶ, νὰ φεύγου ἀπάνω κάτω·
κ' ἔστοντας νά 'χη πλιὰ λαὸ κι ὅλοι καλοὶ ἀντρειωμένοι,
ἄσφαλτα ἐκείνη τὴ φορὰ τὸ νίκος ἀνιμένει.
Καὶ λέγει: «Ὥστε νὰ πέμπωμε λίγους νὰ πολεμοῦσι,
νίκος ποτὲ μ' ἔτοιο θεριὸ δὲν ἠμποροῦ νὰ δοῦσι·
μὰ σὰ σμιχτῆ ὅλος ὁ λαός, τὸ πλῆθος τὸ περίσσο
μὲ θέλει κάμει σήμερον ἄσφαλτα νὰ νικήσω·
κ' ἴντα μπορεῖ ἕνας μοναχὸς σὲ τόσους, νὰ βουηθήσῃ;
Τσὶ λίγους, ὄχι τσὶ πολλοὺς μπορεῖ νὰ πολεμήσῃ.»
Ἤκαμεν ὅ,τι ἐλόγιαζε, βαθειὰν αὐγὴ ἀρματώνει
μὲ σιγανάδα τὸ λαὸ καὶ τοῦ ὀχθροῦ σιμώνει.
Μὲ σάλπιγγες, μὲ βούκινα, μὲ κτύπους τῶν ἀρμάτω
τ' ἄλλο φουσάτο ἐξύπνησε ποὺ ὅλο τὸ πλιὰ ἐκοιμᾶτο·
κι ὥστε νὰ καταρδινιαστοῦν ὅ,τι τῶς κάνει χρεία,
ἐχάσασι τὴ δύναμη, τέχνη καὶ τὴν ἀντρεία.
Πᾶν τὰ μαντάτα τὰ πρικιὰ εἰς τοῦ ρηγός, στὴ χώρα:
«Ἀφέντη, βοήθα γλήγορα, γιατὶ μᾶς βιάζει ἡ ὥρα.»
Ὁ βασιλιὸς ὁπού 'τονε στὸ στρῶμα ἀκουμπισμένος
πάραυτας ἐσηκώθηκε σὰν ξεπεριορισμένος.
Σπουδαχτικὰ ἀρματώνεται, τσ' ἀπομονάρους κράζει,
ν' ἀρματωθοῦ, νὰ τ' ἀκλουθοῦ στὸν πόλεμο, τσὶ βιάζει.
Γέρου καρδιὰ δὲν ἤδειξε, μὰ νιότη κοπελιάρη
καὶ δὲ δειλιᾶ τὸ θάνατον, ὄντε κι ἂν τόνε πάρη.
Βγαίνει ἀπ' τὴ χώρα κι ἀκλουθοῦν ὅλοι οἱ ἀρματωμένοι,
πᾶσιν ἐκεῖ ποὺ ὁ Θάνατος κι ὁ Χάρος τσ' ἀνιμένει.
Ἀνακατώνεται ὁ λαὸς καὶ τὰ φουσάτα σμίγου,
μά 'τον ἀκόμη σκοτεινὰ καὶ δὲν καλοξανοίγου.
Δίδου ἀναπνιὰ στὰ βούκινα, τσὶ σάλπιγγες φυσοῦσι,
πάγει ἡ λαλιὰ στὸν οὐρανό, τὰ νέφη ἀντιλαλοῦσι.
Μὲ τὴ βαβούρα τὴν πολλὴ καὶ κτύπους τῶν ἀρμάτω
ἐγροίκησε ὁ Ρωτόκριτος, γιατὶ δὲν ἐκοιμᾶτο,
κι ὁ λογισμὸς τῆς Ἀρετῆς ὀλίγο τὸν ἀφήνει
νὰ κοιμηθῆ, γιατὶ ἀγρυπνᾶ σ' τσ' ἀγάπης τὴν ὀδύνη.

ὁ ἀφέντης μὲ τὸ φίλο του σὲ κίντυνο θανάτου,
τσὶ σκάλες ἀντιπάτησε καὶ σφίγγει τ' ἄρματά του.
Ὁ πρῶτος ὁποὺ τοῦ 'λαχεν ἦτο δικὸς τοῦ ρήγα
τοῦ Βλάχου καὶ καθημερνὸ σὲ μιὰ βουλὴν ἐσμίγα·
καὶ δίδει του μιὰ κονταρὰ καὶ τὸ κοντάρι ἐμπήχτη
εἰς τὸ λαιμὸ ἀποκατωθιὸ καὶ χάμαι τόνε ρίχτει
κρυό, νεκρὸ κι ἀσάλευτο καὶ καταματωμένο·
τὰ μαθημένα του ἤκαμε τὸ χέρι τὸ ἀντρειωμένο.
Σκοτώνει καὶ τὸ δεύτερο, τὸν τρίτο ξεσελώνει
καὶ τὸ κοντάρι ἐτσάκισε καὶ τότες ξεσπαθώνει
κ' ἤκαμε πράματα φρικτά, καμώματα μεγάλα.
Θάνατο τὸν ἐλέγασι, Χάρο ὄνομα τοῦ ἐβγάλα.
Σὰν τὸ γεράκιν ὄντε δῆ στὴ λίμνη καθισμένο
πλῆθος πουλιῶ κ' ἐκεῖ χυθῆ ἄγριο καὶ θυμωμένο
κι ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ τὴν ταραχὴν ἀρχίση,
γρυλώσουσι τὰ μάτια του καὶ τὰ φτερὰ κτυπήση,
δώση στὴ μέση τῶν πουλιῶ κ' ἐκεῖνα τρομασμένα
νὰ ξοριστοῦ καὶ νὰ χαθοῦ καὶ νὰ χωστοῦν ποῦ κ' ἕνα·
εἰς τὸ νερὸ ἄλλα νὰ βουτοῦ, στὰ ὕψη ἄλλα νὰ πᾶσι,
γιὰ νὰ γλυτώση τὴ ζωὴ κάθε πουλὶ ν' ἀράσση·
νὰ φεύγουν ὅσο τὸ μποροῦν τὴ μάνηταν ἐκείνη
καὶ τὸ γεράκι μοναχὸ ν' ἀφήσου ν' ἀπομείνη·
ἐδέτσι ἐγίνη κ' εἰς αὐτοὺς ἐκείνη τὴν ἡμέρα·
πολλὰ τὴν ἐτρομάξασι τοῦ Ρώκριτου τὴ χέρα.
Τόσους νὰ δῆ νὰ πολεμοῦ τὸ φίλο καὶ τὸ ρήγα,
ὡσὰ γεράκι ἐχύθηκε κι ὡσὰν πουλιὰ τοῦ ἐφύγα.
Γλυτώνει, ξεγκουσεύγει τσι, ἄλογα τῶς γυρεύγει,
εὑρίσκει τως καὶ δίδει τως κι ὁ ρήγας καβαλκεύγει.
Καὶ τῆς Βλαχιᾶς ὁ βασιλιὸς θωρώντας ἴντα κάνει,
φεύγει ἀπὸ κεῖ, γιατὶ θωρεῖ πῶς ἔχει ν' ἀποθάνη.
Δὲ θέλει πλιὸ ὁ Ρωτόκριτος τ' ἀφέντη νὰ μακρύνη,
πάντα κοντά του πολεμᾶ καὶ σπλαχνικὸς ἐγίνη.
Ἐμίσεψε ὁ Πολύδωρος, δὲ στέκει ν' ἀνιμένη,
γιατὶ εἶχε δυὸ πληγὲς κακές, καὶ μὲς στὴ χώρα μπαίνει·
βαρὰ πολλὰ ἐγροικάτονε, λαβωματιὰ μεγάλη
εἶχε σιμὰ στὸ κούτελο κι ὀμπρὸς στὸ στῆθος ἄλλη.

Εἰκ. 18. Ὁ Ρωτόκριτος βοηθᾶ τὰ φουσάτα τῆς 'Αθήνας.

Ὁλημερνὶς ὁ πόλεμος πολλοὺς θανάτους κάνει
κ' ἐκεῖνος ὁποὺ ἐκέρδαινε τὴ μιά, τὴν ἄλλη χάνει.
Ἐβράδιασε κ' οἱ σάλπιγγες ἐπαῖξα νὰ σκολάσου,
οἱ σκοτωμοὶ νὰ πάψουσι γιὰ τότες, νὰ περάσου.
Κάθε φουσάτο ἐσύρθηκε στὰ μέρη τὰ δικά του,
καθένας στέκει ὁληνυκτὶς ζωσμένος τ' ἄρματά του.
Σὰν ἐσκολάσα οἱ σκοτωμοὶ ὀγιὰ τὴν ὥρα ἐκείνη
καὶ τὸν ὀχθρό του κάθα εἷς σ' ἀνάπαψην ἀφήνει,
ἤκραξε τὸ Ρωτόκριτον ὁ ρήγας καὶ σιμώνει
καὶ σπλαχνικὰ τοῦ ἐμίλησε, μιλῶντ' ἀναδακρυώνει.
ΒΑΣ. Λέγει του: «Ἐσὺ μ' ἐγλύτωκες ποὺ ἀποθαμένος ἦμου
κ' ἐσὺ μοῦ τὴν ἐχάρισες σήμερο τὴ ζωή μου
κ' ἐπεὶ ἔτοιο πρᾶμαν ἀπὸ σὲ κ' ἔτοιο καλὸ γνωρίζω,
θέλω καὶ νὰ μοιράσωμε τσὶ χῶρες ὁποὺ ὁρίζω
καὶ νά 'σαι πάντα μετὰ μέ, κι ἀπείτις ξεψυχήσω,
τέκνο καὶ κληρονόμο μου εἰς ὅλα νὰ σ' ἀφήσω.»
ΠΟΙ. Ὡς ἤκουσε ὁ Ρωτόκριτος, μὲ τάξη γονατίζει
καὶ γνωστικὰ καὶ φρόνιμα ἔτοιας λογῆς ἀρχίζει:
ΡΩΤ. «Ἀφέντη, τὰ ρηγάτα σου κράτειε τα μετὰ σένα
καὶ χρέος κιανένα σήμερο δὲν ἔχεις μετὰ μένα.
Ἂν ἦρθα κ' ἐπολέμησα γιὰ σὲ καὶ γιὰ τὴ χώρα,
τό 'καμα γιὰ τὸ δίκιο σου, ὄχι νὰ θέλω δῶρα.
Ἀπόσταν ἀνεθράφηκα κ' ἤπιασα τὸ κοντάρι,
πάντα τὸ δίκιον ἀγαπῶ καὶ μὴ μοῦ τό 'χης χάρη.
Καὶ τ' ἄδικο τοῦ βασιλιοῦ τῶ Βλάχων εἶναι τόσο,
ὁποὺ ἂν μπορέσω, θάνατο ξετρέχω νὰ τοῦ δώσω.
Καὶ τὴ ζωὴ προθυμερὸς στὴ ζυγαρὰ τὴ βάνω,
χαιράμενος κάθα καιρὸ στὸ δίκιο ν' ἀποθάνω.»
ΠΟΙ. Ἐκράτειε τον ὁ βασιλιὸς σ' τσ' ἀγκάλες του τὸν ἔχει,
ἐθώρειε τον στὸ πρόσωπο, ποιὸς εἶναι δὲν κατέχει.
Τὰ σίδερα τσῆ κεφαλῆς ἔχουσιν ἐβγαλμένα
καὶ τὰ φουσάτα καὶ τὰ δυὸ στέκουσι ἀναπαημένα.
Ἐσκοτωθήκασι πολλοὶ ἐκείνη τὴν ἡμέρα
καὶ πρὸς τοῦ ἑνοὺς κι ἀλλοῦ ρηγὸς κακὰ μαντάτα ἐφέρα.
Ὀκτὼ χιλιάδες κ' ἑκατὸ λείπουν ἀπ' τὰ φουσάτα
τσ' Ἀθήνας κ' ἔχου λείψανα κάμπους, βουνιὰ γεμάτα.

Λείπου τοῦ ρήγα τῆς Βλαχιᾶς ἄλλες χιλιάδες δέκα
κ' οἱ βασιλιοὶ μὲ λογισμὸ πολλὰ βαρὺν ἐστέκα.
Ἐπρικαθήκασι πολλὰ οἱ βασιλιάδες τοῦτοι,
γιατὶ ὁποὺ ἐχάσε τὸ λαὸν ἐχάσε καὶ τὰ πλούτη.
Δὲν ἦτο διαφορὰ κιαμιὰ στὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλο,
μ' ὅλον ὁπού 'τον τῆς Βλαχιᾶς φουσάτο πλιὰ μεγάλο.
Κι ὁ εἷς τοῦ ἀλλοῦ ἀγαπητερὰ ἐπέψα νὰ μηνύσου
νὰ κάμου μέρες δώδεκα δίχως νὰ πολεμήσου,
γιὰ νὰ ξεκουραστῇ ὁ λαός, νὰ γιάνου οἱ πληγωμένοι,
νὰ θάψουν τὰ νεκρὰ κορμιά, πού 'ν' τόσοι σκοτωμένοι.
Ἐκάμασι τὴ σύβασην ἐτούτη κι ἀνιμένου
τσὶ μέρες κι ὥστε νὰ διαβοῦ, σ' ἀγάπην ἀπομένου.
Ἀπὸ τὴν πρώτη ἀργατινὴν ὁ Ρώκριτος μισεύγει,
πάγει καὶ ξαρματώνεται καὶ τὸ κορμὶ ἀναπεύγει
κ' εὐχαριστᾶ τσῆ μοίρας του στὴ χάρη της τὴν τόση,
πού 'φερεν ἔτοιαν ἀφορμὴ τὸ ρήγα νὰ γλυτώση
κ' ἤλπιζε καὶ μὲ τὸν καιρὸν ἡ ὄργητα νὰ περάση,
νὰ δῇ κι αὐτὸς τὸ πεθυμᾶ πρὶ παρὰ νὰ γεράση.
Τοῦτον ἂς τὸν ἀφήσωμε νὰ συχνοαναστενάζη
κι ἂς ἔρθωμε στὸ βασιλιὸ ποὺ στέκει καὶ λογιάζει
ποιὸς νά 'ναι ὁποὺ τοῦ βούηθησε μὲ τῆς ἀντρειᾶς τὴ χάρη,
σ' ποιὸ τόπον ἐγεννήθηκεν ἔτοιο ἄξο παλληκάρι·
κ' εἶδε τον κ' εἰς τὸ πρόσωπο, ποιὸς εἶναι δὲν κατέχει,
γιατὶ κιαμιὰν ἐγνωριμιὰν οὐδὲ σουσούμιν ἔχει.
Μέσα σὲ τοῦτο τὸν καιρὸ μιὰ σάλπιγγα γροικοῦσι
πρὶ νὰ περάσου οἱ δώδεκα μέρες καὶ νὰ διαβοῦσι·
εἰς τὸ φουσάτο τοῦ ρηγὸς τοῦ Βλάχου εἶδαν καὶ μπαίνει
εἷς καβαλάρης θαμαστὸς σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη.
Ἄριστο τὸν ἐλέγασιν, ἀνίκητο λιοντάρι,
τὸ Θάνατο εἶχε στὸ σπαθί, τὸ Χάρο στὸ κοντάρι.
Ἐτοῦτος ἦτον ἀνιψὸς ἀπὸ γυναίκειον αἷμα
τοῦ Βλαντιστράτου τοῦ ρηγός· στὸν κόσμο τὸν ἐτρέμα·
κι ἀπ' τὴ Φραγκιὰν ἐμίσεψε κ' ἦρθε νὰ τοῦ βουηθήση
κ' εἰς ἔτοια χρεία μοναχὸ δὲ θὲ νὰ τὸν ἀφήση.
Πεζεύγει, πάει στοῦ μπάρμπα του, φιλεῖ τον εἰς τὴ χέρα,
χαρὰ μεγάλη τοῦ 'δωκεν ἐκείνη τὴν ἡμέρα.

'Εχάρηκεν ὁ βασιλιός, χαίρουνται κι ὅλοι οἱ ἄλλοι,
κάνει ὁ λαὸς ἀπ' τὲς φωνὲς παρατροπὴ μεγάλη.
'Ο ρήγας βάνει λογισμὸ νὰ πάψουν οἱ πολέμοι,
τὰ αἵματα κ' οἱ σκοτωμοὶ ποὺ ὅλος ὁ κόσμος τρέμει,
καὶ νὰ γενῆ μιὰ σύβαση, πούρι καὶ νὰ θελήση
τῶν 'Αθηναίων ὁ βασιλιὸς ἐτοῦτο νὰ γροικήση:
νὰ βρῆ ἕνα τὸν καλύτερον ἀπ' ὅλο τὸ φουσάτο,
ν' ἀρματωθῆ, νὰ ὀρδινιαστῆ, νά 'ρθη στὸν κάμπο κάτω·
νὰ πολεμήση μὲ σπαθί, νὰ τρέξη μὲ κοντάρι
ὁμάδι μὲ τὸν Ἄριστο, τ' ἀγένειο παλληκάρι·
κ' εἰς τὰ κορμιά τως ἐτουνῶ νὰ στέκη ἡ διαφορά τως,
νὰ τὴν ξεκαθαρίσουσιν οἱ δυὸ μὲ τ' ἄρματά τως·
νὰ πάψουσιν οἱ σκοτωμοὶ οἱ τόσοι ἀπ' τὰ φουσάτα,
ὁποὺ 'ναι οἱ κάμποι λείψανα καὶ τὰ βουνιὰ γεμάτα.
Μὰ ὀμπρός, τὸ λέγει τοῦ Ἄριστου, νὰ δῆ τὴν ὄρεξή του,
σὰν κεῖνο ποὺ στὸν κίντυνον θὲ νά 'μπη τὸ κορμί του.
ΑΡΙ. Τοῦτος ζιμιὸν ὡς τό 'κουσε, τοῦ λέγει: «Βασιλιά μου,
ἀκόμη πλιὰ γλυκειὰ φωνὴ δὲν ἦρθεν εἰς τ' ἀφτιά μου.
Δὲν ἦρθα ἐπὰ νὰ τραγουδῶ καὶ νὰ περιδιαβάζω,
μά 'ρθα θεριὰ νὰ πολεμῶ, ἄντρες νὰ δικιμάζω
καὶ νὰ ματώνω τὸ σπαθὶν εἰς τῶν ὀχθρῶν τὰ στήθη
κι Ἄριστος ὀγιὰ πόλεμο ποτὲ δὲν ἐφοβήθη.
Καὶ μὴν ἀργήσης, βασιλιέ, μαντατοφόροι ἂς πᾶσι·
χίλιοι χρόνοι μοῦ φαίνουνται ἡ μέρα νὰ περάση.»
ΠΟΙ. 'Ολόχαρος ἐπόμεινεν ὁ μπάρμπας νὰ τ' ἀκούση,
πέμπει τσὶ φρονιμώτερους, τοῦ ρήγα νὰ τὸ ποῦσι.
'Απ' τὸ φουσάτο του ἤλειπεν αὐτὸς τὴν ὥρα κείνη,
στὴ χώραν ἦτο γιὰ δουλειὰ κ' ἐπήγασι κι αὐτεῖνοι.
Εὑρίσκουν τον εἰς τὸ θρονὶ κι ὡς τὸν ἐπροσκυνῆσα,
τὰ ἐθέλαν, τὰ ἐγυρεύγασι, μὲ τάξην ἐμιλῆσα.
'Ο βασιλιὸς ἔτοιο βαρὺ μαντάτο νὰ γροικήση,
ἐστάθηκε μὲ λογισμό, δὲ θὲ ν' ἀποφασίση.
ΒΑΣ. Λέγει τως: «Πέτε τοῦ ρηγός, σὰ σμίξη μετὰ μένα,
θέλω τοῦ δώσει ἀπιλογιὰ στά 'χετε μιλημένα.
Κ' ἐκεῖνον ὁποὺ ἐλόγιασεν αὐτὸς σ' καιρὸ περίσσο,
δὲν ἠμπορῶ ἔτσι τὸ ζιμιὸν ἐγὼ ν' ἀποφασίσω.

Κι ὅ,τι κι ἂν ἀφεντεύγομε, χῶρες, χωριὰ καὶ πλούτη,
θὲ νά 'μπουν εἰς τὴ ζυγαρά, θωρῶ, τὴν ὥρα τούτη·
κ' εἰς μιὰ μπαμπακερὴ κλωστὴ νὰ κρεμαστῆ τυχαίνει
ἡ βασιλειά μας καὶ τῶ δυό, κ' εἶν' πρᾶμα ὁποὺ βαραίνει.
Κι ἀπόψε θέλω νὰ τὸ δῶ, νὰ τὸ καλολογιάσω,
τὴ φρονιμώτερη βουλὴ καὶ πλιὰ καλὴ νὰ πιάσω·
καὶ δίχως ἄλλο ὡς αὔριο ἀργὰ ἀπιλογιὰ νὰ δώσω
στὸ πρᾶμα, ποὺ ἔτσι γλήγορα δὲν ἠμπορῶ νὰ σώσω.»
ΠΟΙ. Καὶ μ' ἔτοια λόγια γνωστικὰ τούτους ἀπιλογιάζει
κι ὡς ἐμισέψαν τὸ ζιμὸ τσὶ φρόνιμούς του κράζει·
εἰς τὸ παλάτιν ἤρθασι, τριγύρου τσὶ καθίζει
κι ἀπόκει δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς τσὶ συχναναντρανίζει.
Στὸ πρόσωπό τως ὀλωνῶ τ' ἀνάβλεμμα ἐπορπάτει
μὲ τὴ ρηγατικὴν ἐξὰ πού 'τρεμε τὸ παλάτι·
ἤδειχνε πῶς τὴ σιωπὴ θέλει τὴν ὥρα ἐκείνη
κι ὅλοι νὰ στέκου νὰ γροικοῦν ἰντά 'ναι κ' ἴντα ἐγίνη.
'Ως εἶδε πῶς τὴν ἀναπνιὰ κρατίζουν καὶ σωπαίνου
καὶ τό 'θελε νὰ τῶσε πῆ μὲ φόβον ἀνιμένου,
ΒΑΣ. λέγει τως: «Συμβουλάτοροι, ἐτούτη τὴν ἡμέρα
μαντάτα ἀπὸ τὸ βασιλιὸ πολλὰ ἔγνοιανὰ μοῦ φέρα,
ὁποὺ μὲ βάνου εἰς λογισμὸ κ' εἰσὲ περίσσα ζάλη,
γιατί 'ναι τούτη μιὰ δουλειὰ παρὰ ποτὲ μεγάλη.
Στὴ διαφορὰν ὁπού 'χομε νὰ μὴ γενῆ ἄλλη κρίση,
μὰ ἕνα κορμὶ νὰ βάλωμε νὰ τὴν ἀποφασίση·
ἕνα νὰ βάλωμε γιὰ ἐμᾶς κ' ἐκεῖνος ἄλλο πάλι,
τὴ διαφορὰ νὰ κρίνουνε πού 'χομε τὴ μεγάλη,
μὲ τὸ κοντάρι καὶ σπαθὶ καὶ σιδερὸ σκουτάρι
καὶ νὰ γενῆ ἡ ἀπόφαση στὸ δίκιο, ὅπου τοκάρει.
'Εγώ 'χω βάρος στὴν καρδιὰ καὶ λογισμὸ μεγάλο.
Ἄριστος ἦρθε ἀπ' τὴ Φραγκιὰ κ' ἐπά 'ναι δίχως ἄλλο
καὶ τοῦτον ὅλο τὸν καιρὸ ποὺ μᾶσε πολεμοῦσι,
λογιάζω, ὁ μπάρμπας τού 'πεψε νὰ πᾶν νὰ τὸν εὑροῦσι.
'Ετοῦτος λείπει ἀπὸ καιρὸ κ' εἰς ἄλλα μέρη ἐκράτει
κ' εἰς ἄλλες χῶρες ἤτονε, στὴν ξενιτιὰ ἐπορπάτει.
Κείνη ἡ χαρὰ πού 'χεν ὀψὲς τοῦ Βλάχου τὸ φουσάτο
κατέχετε πῶς ἤτονε γιὰ τοῦτο τὸ μαντάτο.